

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

GLOBALLASHUVNING YOSHLARGA TA'SIRI

Toirova Zerda Tolmos qizi

Alfraganus universiteti Ijtimoiy fanlar

fakultet "Xalqaro munosabatlar"

yo'nalishi, 3-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Abdurahmonov Xolboy

Ijtimoiy fanlar fakulteti dekan muovini

Anotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv jarayonining yoshlar ongiga, ijtimoiy hayotdagi ishtirokiga, qadriyatlar tizimi va identitetiga ta'siri tahlil qilingan. Muallif yosh avlodning globallashuv oqimida duch kelayotgan imkoniyatlar va tahdidlarni ko'rsatib, ular orasida tafakkur erkinligi, axborotga bo'lgan ochiqlik, ta'lim imkoniyatlarining kengayishi kabi ijobiy jihatlar bilan bir qatorda, madaniyatsizlik, milliylikdan yiroqlashish va axloqiy-insoniy qadriyatlar zaiflashuvi kabi salbiy omillarni ham yoritgan. Tadqiqot davomida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ommaviy madaniyatning yoshlar hayotidagi o'rni, ularning ongiga ta'siri, ijtimoiy moslashuv jarayonidagi o'zgarishlar tahlil etilgan. Maqolada yoshlarni globallashuv sharoitida mustaqil fikrlaydigan, madaniy va milliy qadriyatlarni qadrlaydigan yetuk shaxs sifatida tarbiyalash zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: globallashuv, yoshlar, qadriyatlar, identitet, axborot texnologiyalari, madaniyat, ta'sir.

Abstract: This article analyzes the impact of the globalization process on the consciousness of young people, their participation in social life, their value system and identity. The author shows the opportunities and threats facing the younger generation in the globalization process, including positive aspects such as freedom of thought, openness to information, and expansion of educational opportunities, as well as negative factors such as lack of culture, alienation from nationality, and weakening of moral and human values. The study analyzes the role of modern information and communication technologies and mass culture in the lives of young people, their impact on their consciousness, and changes in the process of social adaptation. The article substantiates the need to educate young people as independent thinkers and mature individuals who value cultural and national values in the context of globalization.

Keywords: globalization, youth, values, identity, information technologies, culture, influence.

I. KIRISH:

Globallashuv — bu dunyo mamlakatlari va xalqlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot oqimlarining jadallashuvi, chegaralarning nisbiy ochiqlashuvi va

xalqaro o'zaro bog'liqlikning kuchayishidir. Ayniqsa, bu jarayon yoshlar hayotida sezilarli iz qoldirmoqda. Ularning dunyoqarashi, ijtimoiy qadriyatlarini, o'zligini anglash jarayoni va hayot tarzi bevosita globallashuv ta'sirida shakllanmoqda. Ushbu maqolada globallashuvning ijobiy va salbiy ta'sir jihatlari tahlil qilinadi va ularning yoshlar ongiga qanday ta'sir qilayotgani ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

II. ASOSIY TUSHUNCHALAR

Globallashuv – bu faqat iqtisodiy jarayon emas, u ayni paytda madaniy, ma'naviy, texnologik va axborot sohalarini ham qamrab oladi. Yoshlar esa ushbu o'zgarishlarning eng faol iste'molchisi va ijrochilaridir. Ular internet, ijtimoiy tarmoqlar, global media, xalqaro ta'lim tizimlari orqali dunyo bilan bevosita aloqada bo'lib, global madaniyat unsurlarini o'z hayotiga singdirib borishmoqda.

Globallashuvning ijobiy ta'sirlari

1. Ta'lim imkoniyatlari kengaydi

Globallashuv natijasida ta'lim sohasi tubdan o'zgardi. An'anaviy ta'lim shakllaridan tashqari, masofaviy (onlayn) ta'lim jadal rivojlandi. Xususan, Coursera, edX, FutureLearn, Khan Academy kabi xalqaro platformalar orqali yoshlar istalgan sohada bilim olish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Shuningdek, AQSh, Yevropa va Osiyo davlatlari tomonidan taklif etilayotgan xalqaro stipendiya dasturlari (Erasmus+, Fulbright, Chevening, DAAD va boshqalar) orqali ko'plab o'zbekistonlik yoshlar xorijiy oliy ta'lim muassasalarida tahsil olish imkoniga ega bo'ldilar. Bu esa ularning kasbiy salohiyati, til bilimi va dunyoqarashini kengaytirdi.

2. Axborotga erkin kirish

Axborot texnologiyalarining keng tarqalishi yoshlar uchun global miqyosda axborot olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Endilikda har qanday mavzu bo'yicha kitob, maqola, ilmiy izlanishlar, videodarslar va ma'lumotlarga erkin kirish imkonini mavjud. Bu esa mustaqil o'rganish, tanqidiy fikrlash va fikrlar xilma-xilligini anglash kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Biroq axborotga erkin kirish mas'uliyatni ham talab etadi – ishonchli va noto'g'ri ma'lumotni ajratish ko'nikmasi muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Madaniyatlararo muloqot

Globallashuv yoshlar uchun turli millatlar bilan muloqotda bo'lish, boshqa xalqlarning urf-odatlarini, qadriyatlarini, diniy va falsafiy qarashlarini o'rganish imkonini yaratdi. Chet ellik tengdoshlar bilan xalqaro konferensiyalar, ijtimoiy tarmoqlar, o'quv almashinuv dasturlari orqali muloqot qilish global ongni rivojlantiradi. Bu esa bag'rikenglik, o'zga fikrni hurmat qilish va jahon fuqaroligi tamoyillarini mustahkamlaydi. Ayniqsa, BMT, AIESEC, Erasmus kabi platformalarda faol bo'lgan yoshlar ijtimoiy loyihalarda qatnashib, madaniy muloqot ko'nikmalarini oshirmoqdalar.

4. Shaxsiy brend va tadbirkorlik imkoniyatlari

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Blog yuritish, freelancing, e-commerce (onlayn do'konlar), grafika dizayni, kontent yaratish, SMM, digital marketing kabi sohalarda yoshlar o'z brendini shakllantirib, daromad topishga

erishmoqda. Ayniqsa, TikTok, YouTube, Instagram kabi platformalarda turli startaplar, ijodiy g'oyalar orqali o'z biznesini yo'lga qo'ygan yoshlar soni ortib bormoqda. Bu esa iqtisodiy mustaqillik va innovatsion tafakkurni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Globallashuvning salbiy ta'sirlari

1. Milliy identitetning zaiflashuvi

Globallashuv natijasida yoshlar orasida g'arbona madaniyat, hayot tarzi va qadriyatlarga ortiqcha berilish holatlari kuzatilmoqda. Bunga g'arb madaniyatining kino, moda, musiqa, internet memlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali faol targ'ib qilinayotgani sabab bo'lmoqda. Natijada, milliy liboslar, an'anaviy oila qadriyatlari, ota-ona hurmati kabi qadriyatlar fonida individualizm va liberal dunyoqarash kuchaymoqda. Bu esa yoshlar orasida o'zligidan uzoqlashish, til va madaniyatni qadrlamaslik, tarixiy xotirani unutish kabi salbiy holatlarga olib kelmoqda.

2. Axloqiy-insoniy qadriyatlarning yemirilishi

Globallashuvning salbiy oqibatlaridan biri bu ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan zo'ravonlik, behayo, axloqiy me'yorlardan yiroq kontentlardir. Bu kontentlar ko'pincha yosh ongiga bevosita yoki bilvosita ta'sir qiladi – iste'molchilik ruhi, shaxsiy manfaatni ustuvor qo'yish, nafsparastlik, real hayotdan begonalashish kabi illatlar shakllanadi. Ayniqsa, pornografik materiallar, qimor va ommaviy stimulyatorlar ruhiy zaif yoshlar ongida salbiy oqibatlarga sabab bo'lishi mumkin.

3. Virtual hayotga bog'lanish

Smartfon va internetga haddan tashqari bog'lanish yoshlar orasida real muloqot ko'nikmalarining zaiflashuvi, yolg'izlik hissi, ruhiy tushkunlik va stressga olib kelmoqda. Internet o'yinlar, TikTok trendlari, scroll-effektlar (cheksiz kontent tomosha qilish) yoshlarni vaqtni behuda sarflashga va real hayotdagi maqsadlarga befarqlikka olib kelmoqda. Ba'zi hollarda bu raqamli qaramlikka aylanishi va ruhiy sog'liq muammolarini keltirib chiqarishi mumkin.

4. Informatsion xavf

Yolg'on yangiliklar (fake news), ekstremistik g'oyalar, diniy radikalizm, manipulyativ kontentlar – bularning barchasi globallashuv bilan birga kirib kelgan xavflardir. Axborot urushlari va ideologik manipulyatsiyalar orqali yoshlarning dunyoqarashi va qarashlari o'zgartirilmoqda. Ayniqsa, siyosiy va diniy jihatdan yetilmagan, tanqidiy fikrlash ko'nikmasi zaif bo'lgan yoshlar bu oqimlarga tezda tushib qolishi mumkin. Bu esa ijtimoiy barqarorlik va xavfsizlikka jiddiy tahdid tug'diradi.

O'zbekiston hukumati globallashuv ta'sirida yoshlar manfaatlarini himoya qilish, ularning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish va ularni raqamli dunyoga tayyorlashga alohida e'tibor qaratmoqda. Xususan:

“Yoshlar daftari” orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj, lekin salohiyatli yoshlar qo'llab-quvvatlanmoqda.

“Yoshlar ishlari agentligi” tomonidan minglab loyihalar orqali yoshlarning bandligi, bilim saviyasi, ijtimoiy faolligi oshirilmoqda.

“Yoshlar press klublari” orqali yosh jurnalistlar va bloggerlar shakllantirilmoqda.

Xalqaro stipendiyalar – "El-yurt umidi", Erasmus+ kabi dasturlar orqali yoshlar xorijda ta'lim olib, Vatanga qaytib, foydali kadr bo'lib xizmat qilishmoqda.

Shuningdek, **milliy tarbiya, sharqona qadriyatlar, urf-odat va tilni asrab-avaylash** O'zbekiston siyosatining muhim yo'nalishidir. Milliy identitetni mustahkamlash, qadriyatlar asosida yetuk avlodni tarbiyalash, ijtimoiy tarmoqlarni ma'naviylik bilan boyitish ustuvor vazifalardandir.

III. TAHLILIY XULOSA VA TAKLIFLAR

Globallashuv inkor qilib bo'lmaydigan jarayondir. Uning ijobiy imkoniyatlaridan unumli foydalanish, salbiy oqibatlariga qarshi immunitet yaratish — har bir jamiyat oldidagi dolzarb vazifadir. Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Milliy identitetni mustahkamlash. Ta'lim, madaniyat, OAV va oilada milliy til, urf-odat, tarix, san'at, she'riyat va ma'naviyatning chuqur targ'ib qilinishi lozim.

Axborot madaniyatini rivojlantirish. Yoshlar orasida tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, soxta yangiliklarni ajratish ko'nikmalarini shakllantirish zarur.

Raqamli savodxonlikni oshirish. Internet xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, ijtimoiy tarmoq madaniyatini o'rgatish zarur.

Milliy g'oya asosida tarbiya. Har bir yoshda Vatanga sadoqat, ota-onani hurmat qilish, ezgulik va halollik tamoyillarini kuchaytirish orqali milliy ruhni tiklash mumkin.

XULOSA

Globallashuv jarayoni yoshlar hayotining barcha sohalariga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Bu ta'sirni boshqarish, yoshlarni ma'naviy, axloqiy va intellektual jihatdan yetuk qilib tarbiyalash bugungi dolzarb vazifadir. Kelajak yoshlar qo'lida ekan, ularning har tomonlama barkamol bo'lishi millat taraqqiyotining asosiy omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I. “Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.” – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar siyosatiga oid qarorlari va farmonlari.
3. Ulmasova D. “Globallashuv va yoshlar: ijtimoiy jarayonlar tahlili.” – Toshkent: Ma'naviyat, 2022
4. Bauman, Z. “Globalization: The Human Consequences.” Columbia University Press, 1998.
5. UNESCO. “Global Youth Development Index.” 2023.